

Een land vol tevreden mensen discrimineert niet

EXTREEMRECHTS IN NEDERLAND

Extreemrechtse formaties zijn organisaties met een meer of minder uitgesproken ideologie die in belangrijke mate wordt gekenmerkt door varianten van oriëntatie op het 'eigene', varianten van afkeer van het 'vreemde', waarbij een onderscheid tussen het 'eigene' en het 'vreemde' primair gebaseerd is op etnische verschillen. Verder kenmerkt deze ideologie zich door een hang naar een meer autoritaire staatsvorm.

Bron: Factsheet Extreemrechts in Nederlandse gemeenten

Extreemrechts in Nederland krijgt steeds meer nieuwe aanwas. De voedingsbodem? 'Voornamelijk ontevredenheid', zegt Mark van het Landelijk Steunpunt Extremisme. 'Iemand moet de schuld hebben.'

Ze zijn lastig te tellen, de extreemrechtse sympathisanten in ons land. Ja, je hebt de georganiseerde splintergroeperingen, zoals Blood and Honour, Combat 18, Pegida en Erkenbrand, waarvan je de leden zou kunnen tellen, maar daarmee heb je nog lang niet iedereen te pakken met een anti-islam- of anti-vluchtelingensentiment, zegt Mark. Mark is gespecialiseerd in extreemrechts en ondersteunt vanuit het Landelijk Steunpunt Extremisme (LSE) families waarvan bijvoorbeeld de zoon of dochter geradicaliseerd is. Ook is hij betrokken bij preventieprojecten en adviseert hij gemeenten. Nog een feit waardoor het aantal rechts-

extremisten lastig te tellen is: 'Het is een fluïde proces. Afhankelijk van wat er in de wereld gebeurt zijn er meer of minder aanhangers. Momenteel is er veel te doen over de islam vanwege de aanslagen in Europa. Dan zie je dat het anti-islamsentiment groeit. Tijdens de vluchtelingencrisis was het anti-vluchtelingensentiment groter dan ooit.'

TWEE GROEPEN

Aanhangers van extreemrechts zijn volgens Mark in Nederland grofweg onder te verdelen in twee groepen: aan de ene kant de kwetsbare doelgroep, de laagopgeleide personen met een

sociaaleconomische achterstand en aan de andere kant de hoogopgeleide types afkomstig uit een rijk milieu. Mark: 'De eerste groep bestaat uit vaak kwetsbare en beïnvloedbare mensen met een achterstand als het gaat om opleiding en financiën. Je ziet ook veel middelengebruik bij ze. Onder deze groep heerst een grote ontevredenheid en onder het motto "vroeger was alles beter" ontwikkelen ze hun ideeën. Zij geven een ander – buitenlanders – de schuld van hun eigen sociaaleconomische positie. Deze groep vormt ongeveer tachtig procent van extreemrechts.'

Dan de andere groep: hoogopgeleid en welvarend. Volgens Mark de 'slimme types' die een grote invloed hebben op de kwetsbare groep. Voor een groot deel georganiseerd in Erkenbrand, een groepering voor

'Onder het motto "vroeger was alles beter" ontwikkelen ze hun ideeën'

universiteitsjongens, die de Alt-right ideologie uit de Verenigde Staten aanhangt. Ze houden bijeenkomsten en volgen trainingen met als doel racisme te normaliseren en een maatschappij te creëren waarin alleen de rechten van de blanken gelden. Mark: 'Alles wat niet wit, man en rijk is, is in hun ogen minderwaardig. Ze zijn keurig hoor, houden zich netjes aan de regels en lopen niet dronken over straat haat te zaaien - op die manier blijven ze buiten schot - maar ze hebben zeer schadelijke ideeën over raszuiverheid en behoud van het blanke, blonde ras.' Of zij ook vanuit ontevredenheid handelen? 'Op een bepaalde manier wel', zegt Mark. 'Maar tegelijkertijd is er een soort superioriteitsgevoel: wij blanken hebben de macht.'

FRAMING

Zolang er ontevredenheid in ons land heerst, krijgt extreemrechts gedachtegoed een kans, weet Mark. 'Hitler speelde ook in op ontevredenheid: hij gaf de schuld aan de Joden. Een land vol tevreden mensen discrimineert niet. Dus daar moeten we mee aan de slag. Wat mij betreft beginnen we bij de bron: onder andere met het aanpakken van ongelijkheid en armoede. Een griepje kun je bestrijden met een paracetamol, maar je kunt beter kijken waar die griep vandaan komt.' Heel gemakkelijk is dat niet. Politici en media maken handig gebruik van framing, een communicatietechniek die het denkkader van mensen beïnvloedt.

'Een griepje kun je bestrijden met paracetamol, maar je kunt beter kijken waar die griep vandaan komt'

Denk aan Geert Wilders met termen als "islamisering" en "kopvoddentax" of een krant die specifieke koppen boven haar artikelen zet. Mark: 'Neem de krantenkop *Vrouw moet huis uit vanwege vluchtelingen*. Dat kan al ontzettend veel nare gedachten en boosheid oproepen. Dit terwijl de rest van het artikel een heel ander verhaal vertelt. Maar dan ben je dus onbewust al beïnvloed.'

DNA

'Blijven voorlichten', zegt Mark als hem wordt gevraagd naar wat te doen tegen extreemrechts gedachtegoed. 'Blijf met mensen in gesprek, en vergeet vooral de jongeren niet. We moeten ze weerbaar maken, niet alleen voor extreemrechtse invloeden, maar voor alles wat schadelijk is. We moeten hun

eigen bewustzijn vergroten. Wat zie je in de media en wat doet dit met je? Op welke momenten word je beïnvloed door anderen? Ben je wel zo zeker van je zaak? Of ben je beïnvloed op een negatieve wijze? En soms moet je inventief zijn. Ik ken een verhaal uit Engeland, waar een jongerenwerker aan het werk moest met veertien extreemrechtse jongeren. In plaats van het geld te investeren in eindeloze gesprekken met hen, gebruikte hij zijn budget om bij alle veertien een DNA-test af te nemen. En wat bleek? Tachtig procent van deze jongens had absoluut niet de blanke, Arische, achtergrond waar ze zo prat op gingen. Dat project was in één keer geslaagd.' ●

Vanwege zijn veiligheid kan Mark niet met zijn echte naam in dit magazine; de naam Mark is daarom gefingeerd.

LANDELIJK STEUNPUNT EXTREMISME

Het Landelijk Steunpunt Extremisme (LSE) is onderdeel van Fier en biedt hulpverlening en advies aan families en professionals die geconfronteerd worden met radicalisering en extremisme. Het LSE biedt informatie, familieondersteuning, individuele trajectbegeleiding, lotgenotencontact, consultatie en trajectadvies aan professionals vanuit een multicultureel en multidisciplinair team van hulpverleners en experts. Het LSE is van maandag t/m vrijdag van 09.00 uur tot 17.00 uur bereikbaar op telefoonnummer 088-20 80 080 of via info@hetlse.nl. Kijk voor meer informatie op landelijksteunpuntextremisme.nl. Het LSE ontvangt subsidie van de Rijksoverheid.

LEESTIPS:

- [Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging, AIVD, 2018](#)
- [De golfbewegingen van rechts-extremistisch geweld in West-Europa, NCTV, 2018](#)
- [Factsheet Extreemrechts in Nederlandse gemeenten, www.AnneFrank.org](#)

TONNY: 'Een jaar of zeven was ik, toen ik met mijn ouders naar een klein dorpje in Friesland verhuisde. We werden er gezien als 'import', als anders. Gepest werd ik niet, maar ik had nooit het gevoel dat ik er echt bij hoorde. Toen ik naar de middelbare school ging, besloot ik dat ik dat het genoeg was. Ik wilde ergens bij horen, iemand *zijn*. Eind jaren negentig bestonden er veel subculturen, zoals skaters, gabbers, punkers en de Lonsdale-groep (genoemd naar het kledingmerk dat ze dragen, red.) met hun extreemrechtse sympathieën... Die Lonsdalers zagen er indrukwekkend uit met hun legerbroeken en soldatenkistjes. Ik vond ze stoer en cool en dus trok ik naar ze toe. Al snel was ik onderdeel van de groep van zo'n tachtig jongeren. Dat gaf me een gevoel van bescherming.

In het begin had ik nog geen idee van het gedachtegoed dat de groep aanhing. Ik schreeuwde gewoon mee met de rest: alles was de schuld van asielzoekers, Joden en Marokkanen. Ik kerfde hakenkruizen in mijn armen, deed de hele dag door de Hitlergroet, terwijl ik niets wist van Hitler of het fascisme. Het was puur kopieergedrag. Al gauw stond ik vooraan. Als er een steen gegooid moest worden, was ik de eerste om dat te doen. En vrijdagavond koopavond, rondjes lopen door de stad en de buitenlanders uitdagen. Stonden we ineens midden in een winkel te vechten. Kluiten tegen de ramen van het asielzoekerscentrum gooien, klaar om in de aanval te gaan. We juttten elkaar op, gingen alle grenzen te buiten, maar ik zag totaal niet in hoe fout ik bezig was.

Mijn ouders hebben nooit in de gaten gehad wat ik allemaal deed. Ik was niet veel thuis en ik deelde mijn meest extreme gedachten niet

'Ik wilde gewoon

ergens bij horen'

Tonny (29) was lid van een extreemrechtse groep

met ze. Ze lieten me vrij, controleerden me nooit. Ondertussen werd ik hoe langer hoe fanatieker, mijn haat jegens buitenlanders groeide. Dit was mijn wereld, mijn waarheid. Hoe ouder ik werd, hoe meer ik me begon te interesseren in de politiek. Ik wilde mijn gedachtegoed kunnen onderbouwen. En alhoewel ik nog altijd heel extreme denkbeelden had, begon ik me anders te uiten. Het lukraak dingen schreeuwen was voorbij omdat ik zag dat dat weinig opleverde. In plaats daarvan leerde ik hoe ik op een redelijke manier een debat kon voeren en hoe ik het beste mijn gelijk naar voren kon brengen. Ook droeg ik de typerende kleding van de Lonsdalers niet meer. Onze groep was uiteen gevallen. Mensen gingen weg, verhuisden, we verloren elkaar uit het oog. Terwijl ik in de 'echte' wereld de schijn ophield en me gematigd opstelde, vond ik online via bepaalde fora de voeding voor mijn meest extreme gedachten.

Het keerpunt kwam toen een meisje mij op een feestje vroeg of ik de documentaire *Zeitgeist* had gezien. Dat had ik niet, maar een paar weken later werd ik toch nieuwsgierig en ben ik 'm gaan kijken. In één keer werd alle vaste grond onder mijn voeten weggeslagen. Het was enorm. Ik viel in een groot, duister gat vol onzekerheid en begon te twijfelen aan alles waar ik voor stond. Ik was tweeëntwintig jaar oud en altijd zo overtuigd geweest van mijn gelijk, maar nu... Het was het

eerste dominosteentje dat mijn leven compleet veranderde. Ik werd razend op het systeem, werd letterlijk ziek van wat ik in die documentaire had gezien. Mijn lijf zat vol stress, ik kreeg ontzettende hoofdpijn. De eerste dagen liep ik alleen maar te ijsberen in mijn woonkamer. Mijn hele leven werd een vraagteken, niets was nog zeker. Wie was ik eigenlijk? En waar geloofde ik nog in? Ik begreep het allemaal niet meer, ik zat totaal in een bubbel. De hele wereld wordt voorgelogen, dacht ik alleen maar, iedereen móet dit weten.

'De hele wereld werd voorgelogen, dacht ik alleen maar, iedereen móet dit weten'

Mijn denkbeelden draaiden honderdtachtig graden om. Nu ik eenmaal begon te begrijpen hoe het systeem in elkaar zat, hoe verdeel-en-heers onze groei als beschaving stagneert, begon ik steeds sterker te geloven dat een betere wereld mogelijk was. Ik wilde

bouwen, niet afbreken. En zo trapte ik opnieuw in dezelfde valkuil van mijn kwetsbaarheid, mijn gemakkelijk te beïnvloeden aard. Zonder het door te hebben droeg ik online actief bij aan groepen die je extreemlinks zou kunnen noemen. Maar ook daar voelde ik me uiteindelijk niet thuis. Waar zij een wij-zij-wereld zagen, hield ik liever een gemeenschappelijk doel voor ogen. Ik heb me in die tijd ontzettend eenzaam gevoeld, maar ik bleef zoeken naar houvast, en zo langzamerhand gleed ik wat naar het midden. Daar probeer ik nu te blijven. Toch is ook dat moeilijk, want wat en wie is het midden eigenlijk?

De enige manier om mezelf staande te kunnen houden in de enorme hoeveel prikkels die me dagelijks tegemoetkomen is door met open vizier door het leven te gaan en me heel bewust te blijven van mijn gevoelswereld. Waarom reageer ik geprikkeld? Waarom maakt iets me droevig of misschien zelfs vrolijk? En ik blijf onderzoeken. Klopt het wat mensen zeggen? Klopt het wat ik lees? Die boodschap geef ik ook mee aan de klassen waarin ik mijn verhaal doe: blijf altijd zelf nadenken. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ik weet hoe snel je je kunt laten meeslepen in iets, zeker als je kwetsbaar bent. Mensen ronselen is een makkie. Het gebeurt iedere dag, onder onze ogen. Soms hebben we maar een klein zetje nodig. Gewoon, omdat we ergens bij willen horen.'